
Jak se máte, pane doktor?

Jak se máte, pane doktor?

Doba univerzální familiárnosti, kdy přede jménem stávalo povinné soudruh/soudružka, je už naštěstí za námi, s leckterými jejími přesahy se však setkáváme dál. Jedním z nešvarů je neochota poradit si se jménem oslovaného.

Pátým pádem oslovujeme, voláme. Oslovíme-li svého partnera správným tvarem jeho jména v pátém pádu, vyjadřujeme mu potažmo správnou míru úcty, jež všemu životnému a činnému bezesporu náleží. V mluvené češtině ovšem tvar pátého pádu ustoupil a uvolnil místo tvarům pádu prvního. Nemusíme již přemýšlet o správném tvaru vokativu, myšlení jak známo bolí, a můžeme si v duchu všeobecného trendu dovolit pád první. Bohužel tato život ulehčující metoda proniká i do útvarů psaných, a to i do obchodní korespondence. Její užívání degraduje osloveného a prozrazuje leccos nepěkného o pisateli. Nebojme se pátého pádu, nebojme se projevit oslovaným náležitou úctu a bez rozpaků pišme:

* pan Krbec - pane Krbče

* pan Jež - pane Ježi

* pan soudce - pane soudce

* pan poslanec - pane poslanče

* pan Strachota - pane Strachoto

* pan Grégr - pane Grégře

Pochybnosti nás však zviklávají, máme-li oslovit cizince. Pomineme-li volnější pravidla mluvené komunikace, stojíme před problémem, jak si poradit s cizími jmény v psaném textu. Vodítkem zde samozřejmě mohou být zásady české mluvnice, např.:

* pan Smith - pane Smithi

* pan Marshall - pane Marshalle

* pan Eager - pane Eagere

Gramatický přístup se ovšem může srazit s jazykovou etikou nositele příslušného rodového jména. Toto jméno je osobní značka, neměnný štít, záruka tradic a hodnot. Ne vždy jsou proto pokusy o skloňování dle českých deklinačních vzorů vítány, naopak skloňované tvary užitě v textu bývají často zdrojem lehkého nepochopení, či dokonce rozhořčení. Rozhodující se pro správný tvar tedy musíme přihlížet nejen k jazykové správnosti, ale i k funkci celého textu a k reakci příjemce - cizince. Nebývá to rozhodování lehké, protože mezi sebou soupeří hledisko formální, jazykové a hledisko funkční, tj. dopad na adresáta. Rozhodneme-li se respektovat neměnnost příjemcova jména, můžeme vyhovět požadavkům českého skloňování alespoň užitím tvarů podstatného jména pan. Text můžeme otevřít oslovením:

* Vážený pane Smith, Marshall, Eager atd.

* V zastoupení pana Henry, pana Dart, pana Georgi

* Plná moc pana Al-Haidar

Podobně postupujeme i v jiných kontextech, vždy přihlížíme k národnosti, povaze, tradicím aj. příslušného adresáta. Nanejvýš bedlivý přístup doporučujeme u příslušníků národností, jejichž kulturně-historické a jazykové tradice nám nejsou povědomé a kde bychom mohli pro nás nevinným skloňováním např. přesunout mužského adresáta mezi ženy, viz druhý pád jména Syed Haris je dle české mluvnice Syeda Harise, což je ovšem tvar ženský. Respektováním českých mluvnických zásad můžeme nechtěně a nevědomky způsobit faux pas, a vnést tak do jednání zápornou notu.

Jak vidno, na oslovování cizinců a vřazování jejich jmen do českého deklinačního systému nelze použít jeden jednoduchý recept. Musíme přihlížet jak k požadavkům české mluvnice, tak k aspektům etickým a funkčním.

Každá žena nemusí být -ová

Nám tak zřejmé zakončení -ová nebo -á u ženských příjmení nemusí být kladně přijímáno, obdaříme-li jím i kolegyně či obchodní partnerky - cizinky. Některé s pousmáním, jiné velmi kriticky přijímají naše pokusy vřadit je jazykově do našeho systému. Ponechme jim jejich tvar jména a neskloňujeme, např.:

* Edee Rumley

* Nancy Short

* Jennifer Sokolowski

Situace se ovšem mění ve chvíli, kdy se cizinka provdá za Čecha a přijme jeho příjmení. S manželstvím a novým jménem přijímá zakončení -ová/á. Pakliže se Češka provdá za člena národnostní menšiny žijící v České republice, není nutno, aby si k novému příjmení tuto příponu připojovala. Je zřejmé, že z administrativních důvodů bude mít život jednodušší. Jmen cizinek bez přípony -ová/á nebývá v našich textech tolik, abychom se s občasným výskytem těchto de facto neskloňovaných tvarů nemohli smířit. Potřebujeme-li s takovým jménem pracovat, pomůžeme si opět vložением slova slečna

nebo paní, byť to druhé nám příliš pestrosti co do výběru tvarů neposkytuje. Bohužel postrádáme v češtině stavovské oslovení pro ženu, které by neodkazovalo zároveň na její rodinný stav.

Vážený pane...

je jistě velmi vhodná forma korespondenčního oslovení a připojením správného tvaru příjmení adresáta vytvoříme příjemné komunikační spojení, stejně jako užitím oslovení Vážená paní. Píšeme-li pracovní dopis, nic nebrání vřazení příslušné pozice nebo titulu, např. Vážený pane řediteli, Vážená paní senátorko, Vážený pane doktore.

Oslovujeme-li instituci či skupinu osob, vyhněme se falešně familiárnímu Vážení. Máme zde na výběr. Např. Vážení přátelé, Vážení obchodní přátelé, Vážení zákazníci, Vážení partneři atd.

Co s tituly?

V místním kulturním okruhu se to tituly přímo hemží. Uvádění titulů a jejich respektování je součástí naší komunikační konvence, je však na pováženou občasné nesprávné uvádění, a to věcné i pravopisné. Platí tedy zásada, že chceme-li užívat titulu, ať pro sebe či pro jiné, musíme znát jeho grafickou podobu i faktickou podstatu. Náš systém titulových zkratk (Bc., Mgr., Ing., MUDr., MVDr., RNDr., JUDr., PhDr., PaedDr aj.), rozšiřující základní informaci na vizitkách, probouzí u zahraničních kolegů úžas a patří k jednomu z prvků ohlašujících, že "jiný kraj, jiný mrav". Tituly samozřejmě mají své opodstatnění v rámci příslušné profese, je však neúčelné používat je vždy a všude. V kontextu běžného občanského styku vytvářejí nadbytečnou komunikační hradbu.

Autorka je jazykovou lektorkou společnosti Pricewaterhouse Coopers Česká republika